

3

งานที่ทำท้ายและหน้าภูมิใจ

สมพร จรัสเจริญวิทยา
นักสังคมสงเคราะห์
ภาควิชาจิตเวชฯ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราช
สังคมสงเคราะห์ 2522-2525

ผู้เขียนเป็นศิษย์เก่าสังคมสงเคราะห์ ธรรมศาสตร์ เข้าปี 2522 เรียนครบ 4 ปีเต็ม ในขณะที่เพื่อนๆ ส่วนใหญ่มุ่งหวังจะต้องจบให้ได้ 3 ปีครึ่ง ตามความนิยมว่าเป็นผู้มีความสามารถ แต่ผู้เขียนไม่ยอมเร่งเรียนให้จบไวๆ มีหลายวิชาที่ผู้เขียนสนใจแต่ชั่วโมงเรียนตรงกัน ก็ต้องไปเรียนในเทอมถัดไป และเป็นความสุขที่ยังเรียนอยู่ ยังมีโอกาสได้แต่งชุดนักศึกษา

เมื่อผู้เขียนจบออกมา เป็นความโชคดีในสมัยนั้น ซึ่งต้องบอกว่าวิชาชีพสังคมสงเคราะห์เป็นอาชีพที่ต้องการของตลาดแรงงาน ผู้เขียนจึงได้งานทำทันที เป็นนักสังคมสงเคราะห์หน่วยจิตเวช ในเริ่มแรกที่ทำงานสิ่งสำคัญที่สุดคือ การเรียนรู้ศาสตร์ทางจิตเวช ซึ่งต้องมีความเข้าใจในหลายๆ ด้าน ได้แก่ โรคทางจิตเวชชนิดต่างๆ วิธีการรักษา การดูแลผู้ป่วย การบำบัดฟื้นฟู การทำงานร่วมกันเป็นทีมสหวิชาชีพ ผู้เขียนได้มีโอกาสเข้าฟังการสอนร่วมกับแพทย์ประจำบ้าน ได้รับการอบรมวิชาการใหม่อย่างต่อเนื่อง จนสะสมเป็นความรู้ความชำนาญที่จะให้การช่วยเหลือผู้ป่วยได้

งานระยะเริ่มแรกนอกจากการเรียนรู้การทำงานต่างๆ แล้ว ยังเป็นลักษณะทำตามที่ได้รับมอบหมายเป็นส่วนใหญ่ ยังไม่มีความคิดเห็นเป็นของตัวเองนัก จนเมื่อได้สะสมประสบการณ์และการได้แลกเปลี่ยน

กับรุ่นพี่ๆ เพื่อนๆ ที่ทำงานด้านสังคมสงเคราะห์ที่ต่างๆ ทำให้มีความคิดเห็นว่า ผู้บังคับบัญชาที่ไม่ใช่นักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งที่ผู้เขียนทำงานอยู่คือแพทย์ ไม่รู้งานของเราอย่างแท้จริง แต่มาเป็นผู้กำหนดงานของเรา จึงเป็นอุปสรรคต่อวิชาชีพพอสมควร

ภาพพจน์ของนักสังคมสงเคราะห์ที่บุคลากรทางการแพทย์ทั่วไปเข้าใจคือ การช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว และคิดว่าใครๆ ก็ทำได้ และเนื่องจากประเทศไทยยังเป็นประเทศกำลังพัฒนา มีจำนวนผู้ด้อยโอกาสอยู่มาก งานที่ให้การช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจึงยังมีความจำเป็นอยู่ นักสังคมสงเคราะห์ไม่ปฏิเสธข้อนี้ แต่เราสามารถทำควบคู่กันกับการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ ด้วยการให้คำปรึกษาแนะนำ ให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การฟื้นฟูความสามารถ การประสานแหล่งบริการที่จำเป็นรองรับ เพื่อให้ผู้รับบริการสามารถพึ่งตนเองได้ต่อไป

งานสังคมสงเคราะห์ในผู้ป่วยจิตเวชมีความจำเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นโรคที่ต้องดูแลกันอย่างต่อเนื่อง สังคมยังไม่ยอมรับอาการป่วยนี้ ทำให้ผู้ป่วยและญาติปฏิเสธการรักษา และมีความไม่เข้าใจในเรื่องของโรคจิตเวช บางครั้งแม้ผู้ป่วยและญาติจะได้รับความรู้เรื่องโรคและการเจ็บป่วย (Psychoeducation) จากแพทย์แล้ว แต่ก็ยังไม่เข้าใจอย่างลึกซึ้ง ทำให้บางครอบครัวยังปฏิบัติต่อผู้ป่วยไม่เหมาะสม และเพื่อช่วยในการดูแลผู้ป่วยอย่างต่อเนื่องอย่างครบวงจร วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ยังจะมีบทบาทเข้าไปช่วยบำบัดร่วมกับทีมการรักษาได้อีกมาก

กิจกรรมบำบัดผู้ป่วยอาจกระทำเป็นรายบุคคลและกลุ่ม นักสังคมสงเคราะห์ควรสะสมประสบการณ์ของกิจกรรมไว้มาก จนสามารถที่จะประยุกต์กิจกรรมต่างๆ มาสร้างสรรค์เองเป็นความสดใหม่ น่าสนใจดึงดูด (Motivation) ให้ผู้ป่วยอยากมาเข้าร่วมกิจกรรม ผู้เขียนได้จัดกิจกรรมฟื้นฟูผู้ป่วยในเรื่องทักษะทางสังคม (Social Skill Training) ดึงผู้ป่วยที่มีความเหมาะสมมาเข้ากลุ่ม และช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยเฉพาะผู้ป่วยใหม่ที่ยังไม่ยอมรับความเจ็บป่วย ซึ่งได้ผลในระดับหนึ่ง มีผู้ป่วยที่มาร่วมและสามารถคงกลุ่มผู้ป่วยนอกไว้ได้อย่างต่อเนื่องมา

ร่วม 4 ปี โดยเป็นงานของนักสังคมสงเคราะห์โดยเฉพาะ แพทย์เกิดการยอมรับส่งผู้ป่วยมาเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่องครบวงจร

สำหรับงานฟื้นฟูผู้ป่วยรายบุคคล สามารถกระทำได้หลังจากที่ผู้ป่วยเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม โดยจะเน้นผู้ป่วยในบางรายมีการพัฒนาได้ช้ากว่าผู้ป่วยรายอื่นๆ ซึ่งควรได้รับการกระตุ้นตัวต่อตัวให้ผู้ป่วยได้เข้าใจและค่อยๆ เรียนรู้กิจกรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนา

จากการศึกษาทางวิชาการ การเสริมสร้าง-ใช้ความคิดสร้างสรรค์และการฟื้นฟูความคิด สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับผู้ป่วยที่มีความถดถอยจากความเจ็บป่วยทางจิต ซึ่งได้ผลในผู้ป่วยที่ยังถดถอยไม่มากนัก ผู้ป่วยเหล่านี้มีความสนใจที่จะปรับเปลี่ยนให้ตนเองดีขึ้นแต่ไม่รู้วิธีการ เมื่อมีกิจกรรมและการพูดคุยทำความเข้าใจในตนเองมากขึ้น ก็ติดตามกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ร่วมกับการดูแลเรื่องของยาจากแพทย์ จะทำให้ผู้ป่วยดำเนินชีวิตอย่างปกติทั่วไปได้โดยเร็ว

งานเหล่านี้เป็นหน้าที่ของทีมนักศึกษาทุกคนที่เห็นถึงปัญหาผู้ป่วยเมื่อทำงานเป็นระยะเวลาหลายๆ มองเห็นช่องทางที่จะสร้างงานขึ้นมาใหม่ในการช่วยเหลือผู้ป่วย ไม่ต้องรอให้ผู้บังคับบัญชามาสั่งการ เพราะแต่ละวิชาชีพมีความเชี่ยวชาญหรือสนใจไปคนละด้าน ผู้ที่จะพิจารณางานและมอบหมายที่ดีที่สุด น่าจะเป็นตัวของวิชาชีพนั้นๆ เป็นผู้เสนอในงานของตนเอง

จากประสบการณ์ทำงานทำให้ผู้เขียนเห็นว่าการทำงานด้านใดด้านหนึ่ง ควรที่จะทำนานพอสมควร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ประสบการณ์ในงานอย่างลึกซึ้งจนเป็นความเชี่ยวชาญ ผู้มีความเชี่ยวชาญทุกคนจะสามารถผลิตผลงานของตนออกมาได้ ไม่ว่าจะเป็ผลงานที่ใหญ่หรือเล็ก เราจะเกิดความภาคภูมิใจและสามารถผลิตผลงานออกมาได้อีกเรื่อยๆ จนนำความรู้ไปใช้ช่วยเหลือผู้ป่วยอย่างต่อเนื่องและเป็นองค์รวม

ผู้เขียนได้มีโอกาสสอนนักศึกษาแพทย์เพื่อให้มีความเข้าใจงานทางด้านสังคมสงเคราะห์จิตเวช เพราะเป็นส่วนหนึ่งในทีมการรักษาที่ต้องดูแล

และผู้ป่วยร่วมกัน ก็ได้สร้างความเข้าใจใหม่ให้กับนักศึกษาแพทย์ถึงงานสังคมสงเคราะห์ที่ต้องทำงานเป็นมาตรฐานของวิชาชีพ ได้แก่ การประเมินปัญหาทางสังคม การบำบัดฟื้นฟูทางสังคม การจัดหาทรัพยากรที่จำเป็น การเฝ้าระวังปัญหาทางสังคม และการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย ซึ่งเป็นงานที่นักสังคมสงเคราะห์แต่ละองค์กรพึงปฏิบัติในแนวเดียวกัน และเป็นงานที่ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการช่วยเหลือผู้รับบริการให้เกิดการพัฒนาตนเองจนสามารถพึ่งตนเองได้

น้องๆ นักสังคมสงเคราะห์ใหม่ทุกคน จงภูมิใจในวิชาชีพของตน และทำงานอย่างเต็มที่ในการช่วยเหลือผู้รับบริการของเรา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ด้อยโอกาส ทำให้เขาเหล่านั้นกลับมาเป็นบุคคลส่วนใหญ่ของสังคมที่มีโอกาส และช่วยเหลือตนเองได้ ก็ถือว่าประสบความสำเร็จในงานของตน งานของนักสังคมสงเคราะห์เป็นงานที่ท้าทาย เราพึงมองโลกในแง่บวก เป็นตัวอย่างที่ดีให้ผู้อื่น

สังคมของประเทศไทยยังต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นักสังคมสงเคราะห์ทุกคนจึงเป็นกำลังสำคัญไม่แพ้วิชาชีพอื่นๆ ที่จะพัฒนาประเทศของเราให้เจริญก้าวหน้าทั้งด้านสังคมและจิตใจต่อไป